

Пам'яті академіка Горової Т.К.

На 71-му році пішла з життя **Тамара Корнійвна Горова** – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік Національної академії аграрних наук України, відомий вчений у галузі селекції й насінництва, генетики, овочівництва й агрономії.

Народилася Тамара Корнійвна 27 травня 1948 року в м. Вознесенськ Корм'янського району Гомельської області Республіки Беларусь. Вихованець кафедри цитології й генетики біологічного факультету Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, де у 1975 р. захистила диплом на тему «Вплив метеорологічних факторів на формування статі в огірка» під керівництвом відомого професора В.Г. Шахбазова.

Своє наукове життя присвятила вирішенню теоретичних і практичних питань генетики, селекції, насінництва овочевих і баштанних культур. З 1972 р. – її перші кроки у науці, працювала на посаді старшого лаборанта в лабораторії селекції й насінництва овочевих і баштанних культур Українського науководослідного інституту овочівництва і баштанництва під керівництвом видатного селекціонера, професора Федора Антоновича Ткаченка, де пройшла науковий шлях від молодшого наукового співробітника до старшого, завідувача лабораторії селекції коренеплідних і малопоширених рослин і відділу селекції насінництва овочевих і баштанних рослин, заступника директора з наукової роботи, директора Інституту овочівництва і баштанництва НААН, надалі – завідувач лабораторії селекції коренеплідних і малопоширених

рослин та головний науковий співробітник лабораторії селекції дворічних і малопоширених культур цієї установи.

Протягом плідної наукової праці за покликанням селекційного життя Т.К. Горова підвищує свій науковий рівень – у 1982 році здобула науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.01.05 «Селекція і насінництво» у спеціалізованій вченій раді інституту ім. В.Я. Юр'єва за темою «Вихідний матеріал для селекції салату в умовах Лісостепової зони УРСР» та за цією спеціальністю у 1995 р. захистила докторську дисертацію за темою «Ефективність методів селекції коренеплідних і зеленних овочевих культур» у спеціалізованій вченій раді Національного аграрного університету.

За вагомий теоретичний внесок в аграрну науку Т.К. Горовій присвоєно звання члена-кореспондента (1999), професора (2000) й академіка НААН (2002).

Академік Т.К. Горова протягом 10 років була членом експертної Ради «Агрономії і лісового господарства» ДАК МОН України щодо присудження наукових ступенів доктора і кандидата сільськогосподарських наук; 9 років членом спеціалізованої вченої ради при Інституті рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН за спеціальностями «Селекція і насінництво» та «Рослинництво», 20 років – заступником голови спеціалізованої вченої ради при Інституті овочівництва і баштанництва НААН за спеціальностями «Селекція і насінництво» та «Овочівництво» пізніше близько 3 років була її членом за спеціальністю «Агрономія», провідним вченим Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова.

Практичний досвід і теоретичні здобутки Т.К. Горова передала молодому поколінню. Під її науковим керівництвом захищено 19 кандидатських і готується до захисту 2 докторські та 2 кандидатські дисертації.

За значні науково-практичні досягнення в аграрному секторі її нагороджено: Почесною грамотою УААН (1997), відмічена подякою Міністра аграрної політики України (2001); Почесною грамотою Президії УААН (2003 і 2006); медаллю «Відзнака УААН» (2009); Почесною грамотою Міністерства аграрної політики України (2010) та дипломами і срібною медаллю ВДНГ, нагрудним знаком «Изобретатель СССР», почесними грамотами Державної комісії з випробування та охорони сортів і товариства «Генетиків і селекціонерів», за бага-

торічну трудову діяльність – медаллю «Ветеран праці», також подякою міністра агрополітики України та дипломами лауреата регіонального рейтингу «Харків'янин 2001» і «Professional Women's Advisory Board, 2004», Почесними дипломи обласної виставки. В 2016 р. за цикл наукових праць «Селекційно-генетичний потенціал сортів і агробіологічні засади підвищення продуктивності та якості основних і малопоширених овочевих рослин» Т.К.Горова стала лауреатом премії Національної академії аграрних наук України „За видатні досягнення в аграрній науці”. У 2018 р. нагороджена Почесною грамотою Верховної Ради України.

Результати конструктивних теоретичних досягнень академіка Т.К. ГорОВОЇ детально висвітлено у монографіях – «Сучасні методи селекції овочевих і баштанних культур» (2001), «Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві» (2001), «Сучасні технології в овочівництві» (2001), «Науково-практичні підходи до ведення селекції і насінництва виду *Raphanus sativus* L. (Редька, редиска посівна)» (2008), «Науково-практичні підходи селекції і насінництва буряку столового. Теорія і практика» (2013), «Селекція овочевих рослин: теорія і практика» (2013), «Науково-практичні підходи селекції і насінництва петрушки та пастернаку» (2015), «Наукові підходи створення гібридів моркви» (2016), «Селекція і насінництво квасолі звичайної. Теорія і практика» (2017), «Теоретичні і практичні підходи щодо ведення селекції й насінництва малопоширених лікарських та овочевих культур (кропиви собачої п'ятилопатевої, любистка лікарського та перцю солодкого типу паприки)» (2017).

Основне стратегічне завдання вченої полягало у розробці ефективної методології селекційного процесу на основі формування генофонду коренеплідних і малопоширених видів овочевих рослин, виявлення джерел за селекційною цінністю та залучення здобутого матеріалу до створення нових конкурентоспроможних ефективних сортів і гібридів, зареєстрованих у Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні: морква – Яскрава, Оленка, Фермер Голд F₁; буряк столовий – Дій, Багрянний; редиска посівна – Базис, Богиня, Ксенія, Катруся, Ясочка, Мереп'яночка; редька літня – Сударушка; салат головчастий – Годар, Слобожанин, листовий – Шар малиновий, Сніжинка, Вельможа; петрушка кучерява – Харків'янка, Попелюшка, Білявка; пастернак посівний – Петрик, Живчик; васильки справжні –

Сяйво, Юнга; квасоля овочева – Гайдарська, Шахinja, Дар, Готика і боби овочеві – Карадаг, Українські слобідські; редька східна лобо – Лебідка, Трояндова; нігела посівна – Іволга; чабер садовий – Остер; селера запашна – Іванко; шпинат городній – Переможець, Красень Полісся; цибулі багаторічні: шалот – Сюрприз, різанець (скорода) Приліпський, Флірт; слизун – Віртуоз; городня – Любчик; кукурудза цукрова – Даніель; меліса лікарська – Цитронелла і лимонна – Соборна; змієголовник – Медоніс; лопух ганусовий – Початок; хризантема увінчана – Еліксир; гарбуз звичайний – Чарівниця; томат для відкритого ґрунту – Сяйво і Лагранж; часник посівний ярий – Мануйлівській, любисток лікарський – Корал та інше.

Наукові досягнення Т.К. ГорОВОЇ підтверджують 24 патенти на винаходи і корисні моделі, 79 авторських свідоцтв на сорти рослин. Результати її наукових досліджень опубліковано у понад 500 працях, серед яких – 7 монографій, 7 класифікаторів (ВОС), 7 – каталогів-довідників, 28 – методичних рекомендацій.

Академік Т.К. ГорОВА була активним діячем суспільного життя Інституту овочівництва і баштанництва НААН, її діяльність відмічено за вагомі наукові досягнення й активну життєву позицію (у номінації «селекціонер року» і «письменник року») (2005–2016) і міста (депутат Мереп'янської міської Ради VII скликання), нагороджена Мереп'янською міською Радою нагородним знаком «За заслуги перед містом» (2015).

На сучасному етапі учні Т.К. ГорОВОЇ проводять 27 фундаментальних і 13 прикладних досліджень щодо розробки теоретичної методології створення сортів і гібридів F₁ коренеплідних і малопоширених рослин, технології вирощування високої нормативної якості маточників і насіння та впровадження у виробництво ефективних сортів і гібридів, на високому рівні продовжується робота з питань селекції й насінництва коренеплідних і малопоширених овочевих рослин за всіма ґрунтово-кліматичними зонами України. З допомогою її учнів у тісному творчому контакті визначаються основні напрями досліджень і надається принципова оцінка виходу наукової продукції, тим самим концентрується увага науковців на вирішенні сучасних проблем розвитку теоретичних фундаментальних і прикладних досліджень ПНД «Овочеві і баштанні культури», що спрямовані на зростання в цілому якісної безпечної сільськогосподарської продукції.

Колектив інституту